

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2020. október 26.

GÉPGYÁRTÁS- TECHNOLÓGIAI ISMERETEK

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2020. október 26. 8:00

Időtartam: 180 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Fontos tudnivalók

Az írásbeli feladatok teszt és kifejtő feladatokból, szerkesztést igénylő feladatokból, valamint számítást igénylő egyszerű és összetett feladatokból állnak.

A feladatokat figyelmesen olvassa el! A válaszokat a feladatban előírt módon adja meg!

Az egyes feladatoknál történő esetleges javítások egyértelműek legyenek!

Ceruza csak a rajzolást, szerkesztést igénylő feladatokhoz használható, egyéb esetekben a ceruzával megadott válaszok, eredmények nem értékelhetők.

Azoknál a feladatoknál, amelyeknél több jó válasz is lehetséges, ne válassza azt a módszert, hogy valamennyi lehetőséget megjelöli, mert ebben az esetben a feladat nem értékelhető! Ha a helyes megoldások számánál több választ jelöl meg, akkor a többletválaszok számával az adott feladatban megszerzett pontszám csökkentésre kerül.

A számítást igénylő feladatoknál minden esetben fel kell írni a megfelelő összefüggést, majd behelyettesíteni a számértékeket, és elvégezni a szükséges számítási műveleteket.

A számítási műveletek eredményeit a feladatkiírásban szereplő tizedesjegy pontosságúra kerekítse a matematikai kerekítés szabályai szerint, és a további számításokhoz is ezeket a kerekített értékeket használja!

A végeredménynél a mérőszám mellett fel kell tüntetni a mértékegységet is. Ha az egyes feladatrészeknél nincs külön utasítás a mértékegységek vonatkozásában, a végeredményeket az SI előírásainak megfelelően, az ott feltüntetett alapegységek mértékegységeinek (m, s, kg stb.) figyelembevételével kell megadni, illetve származtatni (N, Pa, W stb.)

A forgácsolástechnológiai feladatoknál az SI-től eltérő, de a gyakorlatban általánosan elfogadott mértékegységek használata is megengedett (m/min, mm³/min stb.)

Teszt- és kifejtő feladatok

1. feladat

4 pont

Sorolja fel a munkavégzés során jelentkező lehetséges veszélyforrások négy csoportját!

.....
.....
.....
.....

2. feladat

3 pont

Értelmezze az alábbi, MSZ EN 10027-1:1994 szabvány szerinti, az acélok összetételére vonatkozó rövid jel egyes elemeit! Válaszát írja a pontozott vonalra!

X10Cr17

X - .....
10 - .....
Cr - .....
17 - .....

3. feladat

4 pont

A felsorolt állításokról döntse el hogy igazak vagy hamisak! Igaz állítás esetén I, hamis állítás esetén H betűt írjon az állítás előtti pontozott vonalra!

- a) ..... Az alumínium jól vezeti a hőt és a villamos áramot.
b) ..... Az alumínium jól alakítható, könnyen és pontosan önthető.
c) ..... A tiszta alumínium lágy anyag, ezért könnyen forgácsolható.
d) ..... Az alumínium fő ötvözői a réz, a magnézium és a szilícium.

4. feladat

2 pont

Az alábbi mondatban keresse meg a hibát, és javítsa ki a mondatot úgy, hogy az állítás igaz legyen! A hibás részt húzza át a szövegben, majd írja a helyes kifejezést a pontozott vonalra!

Az egy síkban fekvő, két erőből álló erőrendszert erőpárnak nevezzük, ha az erőrendszer tagjai egyenlő nagyságúak, azonos értelműek és párhuzamos hatásvonalúak.

.....

5. feladat

2 pont

Az alábbi felsorolásból válassza ki a szakítóvizsgálat során meghatározható szilárdsági jellemzőket! Karikázza be a helyes válaszok betűjeleit!

a) Kontrakciós szilárdság	e) Felső folyáshatár
b) Rugalmassági határ	f) Kontrakció
c) Szakítószilárdság	g) Alsó folyáshatár
d) Keresztmetszet-csökkenés	h) Szakadási nyúlás

6. feladat

1 pont

Egy műszaki rajzon kicsinyítést kell alkalmazni. Az MSZ ISO 5455 szabvány alapján melyik méretarány alkalmazható? Karikázza be a helyes válasz betűjelét!

- a) 2:1   b) 2:5   c) 1:3   d) 1:10   e) 1:4

7. feladat

1 pont

A műszaki rajzon jelképesen ábrázolt fogaskerék osztó körét a vetületi képeken milyen vonalfajttal kell jelölni? Karikázza be a helyes válasz betűjelét!

- a) Vékony folytonos vonal.
- b) Vékony szaggatott vonal.
- c) Vastag pontvonal.
- d) Vékony kétpontvonal.
- e) Vékony pontvonal.

8. feladat

4 pont

Soroljon fel a gázhegesztés fontosabb eszközei, berendezései közül négyet!

.....
.....
.....
.....

9. feladat

3 pont

Az acélok nitridálására vonatkozó megállapítások közül válassza ki az igaz állításokat! A helyes válaszok betűjeleit karikázza be!

- a) Ötvözött és ötvözetlen acélok is nitridálhatóak.
- b) A nitridált réteg vastagsága 5-10 mm a hevítés idejétől függően.
- c) Az alkatrész nitridált kérgé kb. 500°C-ig megtartja keménységét.
- d) Nitridálni csak ötvözött acélokat érdemes, ahol a fő ötvözők: króm, alumínium, vanádium.
- e) Az acélok nitridálásához általában levegőből nyert, cseppfolyósított nitrogént használnak.
- f) Az alkatrészen kialakított nitridált kéreg keményebb, mint a martenzit.

10. feladat

1 pont

A spirálrugóval kapcsolatos állítások közül válassza ki az igaz állítást! Karikázza be a helyes válasz betűjelét!

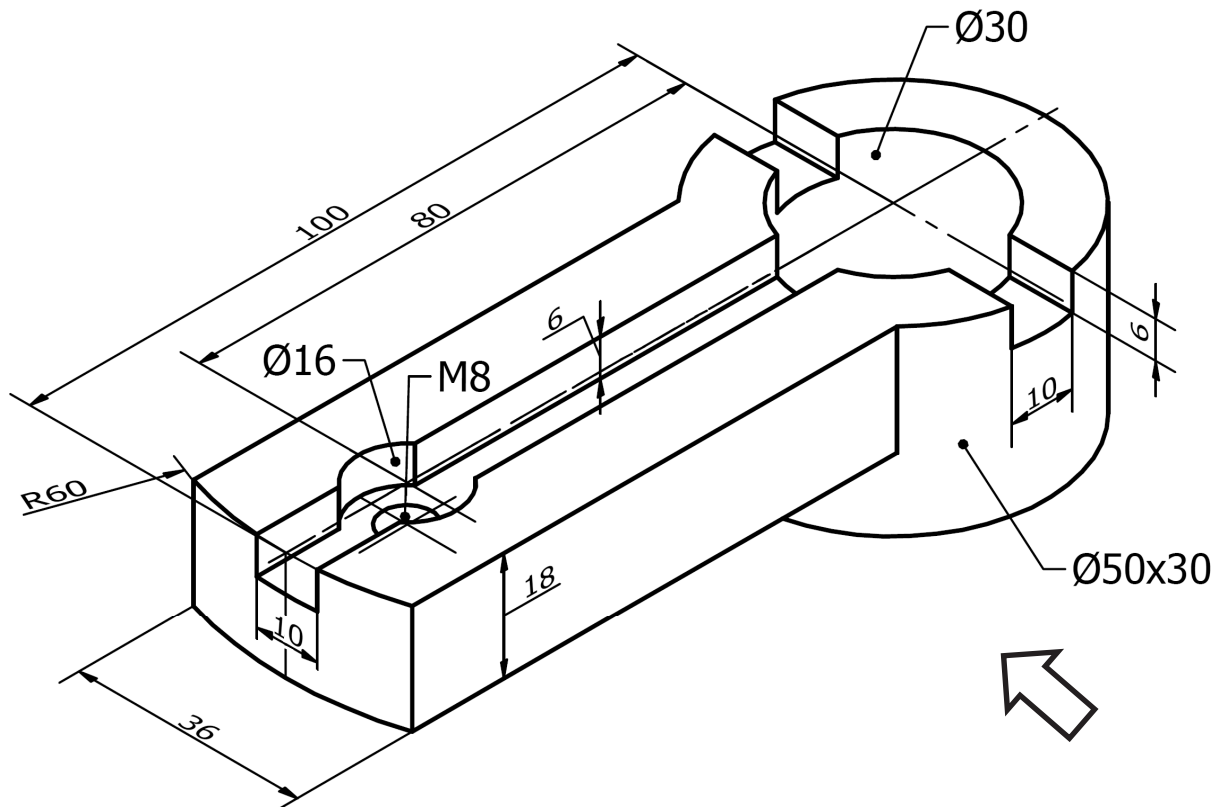
- a) A spirálrugó igénybevétele hajlítás.
- b) A spirálrugó térbeli elrendezésű.
- c) A spirálrugó igénybevétele csavarás.
- d) A spirálrugót főleg különböző lengőmozgást végző szerkezeti elemek felületeinek egymáshoz történő összeszorítására alkalmazzák.

Szerkesztést igénylő feladatok

1. feladat

25 pont

A szemléltető axonometrikus kép alapján szerkessze meg a „Reteszelő” nevű alkatrész méretezett alkatrészrajzát!

A rajz készítésekor vegye figyelembe az alábbiakat:

- A rajz méretarányát M1:1-re válassza!
- A nyíllal jelölt irányból készített nézet (előlnézet) helyén teljes metszetben ábrázolja az alkatrészt!
- Készítse el az alkatrész felülnézetét félnézetben!
- Az M8-as menetes furat átmenő furat.
- Készítse el a mérethálózatot!
- Az Ø30-as átmenő furat tűrésjele H7. Ennek tűrésnagysága 21 µm. Adja meg a rajzon a tűrés jelölését, és készítse el a helyesen kitöltött tűrés táblázatot!
- Az alkatrész egészére 6,3 µm nagyságú átlagos érdességet írjon elő az Ø30-as furat és a vízszintes nyúlvány alsó síkjának kivételével! Ezek érdességét 1,6 µm-re írja elő!
- Az alkatrész vízszintes nyúlványának alsó síkfelületére 0,1 mm tűrésnagyságú síkklapúságtűrést írjon elő!

A szerkesztést igénylő feladatok megoldása:

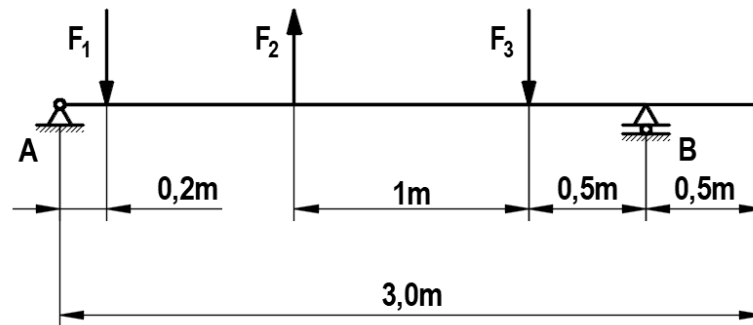
Számítást igénylő feladatok

Számítást igénylő egyszerű feladatok

1. feladat

7 pont

Határozza meg az ábrán látható, koncentrált erőkkel terhelt konzolos kéttámaszú tartó reakcióerőit számítással! A számítások során a szerkezet saját tömegéből származó erőhatásokat ne vegye figyelembe! A számítások eredményeit két tizedesjegy pontosságra kerekítse!

Adatok:

- a koncentrált erők nagysága:

$$F_1 = 2 \text{ kN}$$

$$F_2 = 3 \text{ kN}$$

$$F_3 = 5 \text{ kN}$$

Feladatok:

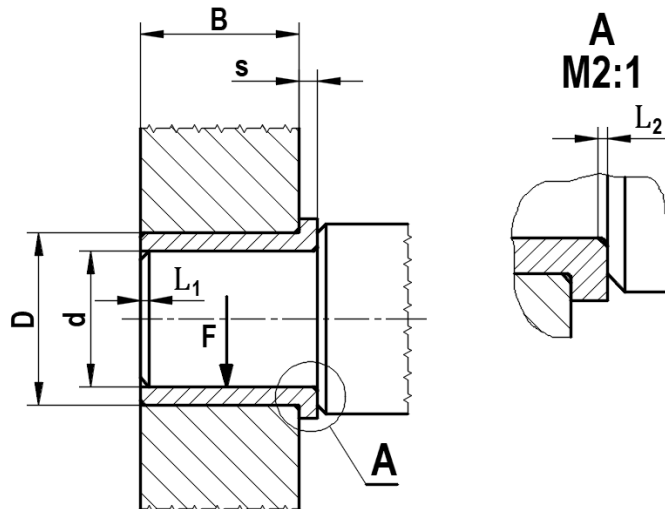
- Írja fel az ábrán látható síkbeli tartószerkezet egyensúlyát leíró összefüggéseket!
- Határozza meg a kényszerekben ébredő reakcióerőket! (F_A ; F_B)

A számítást igénylő egyszerű feladatok megoldása:

2. feladat

7 pont

Radiális terhelésű csapágypersely ellenőrzése palástnyomásra. A persely vállszélessége (s) megegyezik a persely hengeres részének a falvastagságával. A számítások eredményeit két tizedesjegy pontosságúra kerekítse!

Adatok:

- a radiális terhelőerő nagysága: $F = 2250 \text{ N}$
- a tengelyvégcsap átmérője: $d = 30 \text{ mm}$
- a persely illesztett külső átmérője: $D = 38 \text{ mm}$
- a perselyt befogadó oldallap vastagsága: $B = 35 \text{ mm}$
- a persely anyagára megengedett palástnyomás értéke: $p_{meg} = 2,2 \text{ MPa}$
- a 45° -os letörés mértéke a tengely végén: $L_1 = 2 \text{ mm}$
- a 45° -os letörés mértéke a persely furatában: $L_2 = 1 \text{ mm}$

Feladatok:

- a) Határozza meg a persely vállszélességét! (s)
- b) Határozza meg a tengelyvégcsap perselyben felfekvő hosszát! (l)
- c) Határozza meg a tengelyvégcsap, valamint a persely között fellépő palástnyomás nagyságát ($p_{ébr}$), és minősítse a gépelemek kapcsolatát megfelelőség szempontjából!
(*megfelel / nem felel meg*)

A számítást igénylő egyszerű feladatok megoldása:

3. feladat

6 pont

Nagyoló esztergálást végeznek $d_0 = 68 \text{ mm}$ -ről két azonos fogással és előtolással. Végezze el a forgácsolási, technológiai számításokat! A számítások eredményeit két tizedesjegy pontosságra kerekítse!

Adatok:

- a kiindulási átmérő: $d_0 = 68 \text{ mm}$
- a fogásvétel nagysága: $a = 2 \text{ mm}$
- a fogások száma: $i = 2$
- az alkalmazott fordulatszám: $n = 375 \frac{1}{\text{min}}$
- az előtolási sebesség értéke: $v_f = 1,875 \cdot 10^{-3} \frac{\text{m}}{\text{s}}$
- a megmunkált hossz: $l_w = 80 \text{ mm}$
- a ráfutás hossza: $l_r = 5 \text{ mm}$
- a túlfutás hossza: $l_t = 2 \text{ mm}$

Feladatok:

- a) Határozza meg a nagyolás utáni megmunkált átmérőt! (d)
- b) Határozza meg a fordulatonkénti előtolás értékét! (f)
- c) Határozza meg a megmunkálás gépi főidejét! (t_c)

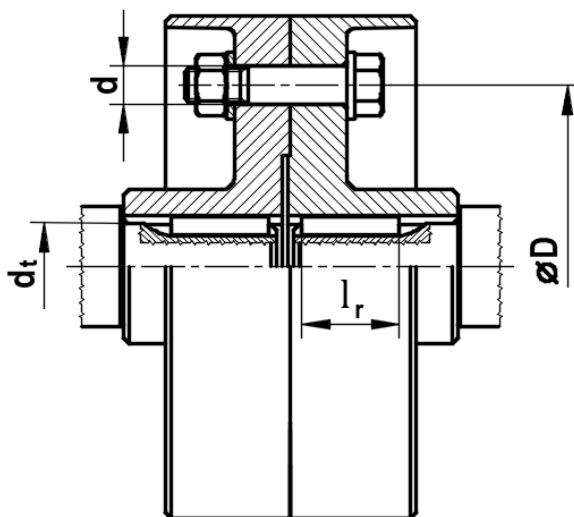
A számítást igénylő egyszerű feladatok megoldása:

Számítást igénylő összetett feladatok

4. feladat

16 pont

Egy merev, tárcsás tengelykapcsolóval kapcsoljuk össze egy hajtómotor és egy szivattyú tengelyét. A nyomatékátvitel módja alakzárás, amely során közvetett csavarkötésekkel szorítjuk össze a két kapcsolófelet. A tengelyek és a kapcsolófelek között hornyos reteszkötések valósítják meg a teljesítmény átvitelét. A számítások eredményeit két tizedesjegyre kerekítve kell megadni!

Adatok:

- az átvinni kívánt teljesítmény:	$P = 30 \text{ kW}$
- a hajtómotor fordulatszáma:	$n = 960 \frac{1}{\text{min}}$
- a hajtás dinamikus tényezője:	$c_D = 1,8$
- az összeszorító csavarok száma:	$z_{cs} = 6 \text{ db}$
- az összeszorító csavarok illesztett átmérője:	$d = 13 \text{ mm}$
- az összeszorító csavarok lyukkör-átmérője:	$D = 130 \text{ mm}$
- a hajlítás járuléktényezője:	$c = 1,5$
- a csavarok anyagára megengedett feszültség:	$\tau_{meg} = 60 \text{ MPa}$
- a hornyos tengelyvégek átmérői:	$d_t = 32 \text{ mm}$
- a hornyos retesz mérete: $b \times h \times l_r$	$10 \text{ mm} \times 8 \text{ mm} \times 35 \text{ mm}$
- egy tengelyvégen alkalmazott reteszek száma:	$z_r = 2 \text{ db}$
- a reteszhorony mélysége a tengelyekben:	$t_1 = 5 \text{ mm}$
- a reteszhorony mélysége a kapcsolófelekben:	$t_2 = 3,3 \text{ mm}$
- a retesz anyagára megengedett felületi nyomás értéke:	$p_{meg} = 180 \text{ MPa}$

Feladatok:

- a) Határozza meg az átvinni kívánt forgatónyomaték maximális nagyságát! (M)
- b) Határozza meg a 6 db csavart terhelő kerületi erő értékét! (F_k)
- c) Határozza meg az egy csavart terhelő kerületi erő nagyságát! (F_{k_1})
- d) Határozza meg a csavarban ébredő csúsztatófeszültség nagyságát ($\tau_{ébr}$), és minősítse a csavart megfelelés szempontjából! (*megfelel / nem felel meg*)
- e) Határozza meg a 2 db reteszt terhelő kerületi erő értékét! (F'_k)
- f) Határozza meg az egy reteszt terhelő kerületi erő nagyságát! (F'_{k_1})
- g) Határozza meg egy retesz maximális felületi nyomás szempontjából figyelembe vehető nyomott felületét! (A_p)
- h) Határozza meg az egy retesz " A_p " nyomott felületén ébredő felületi nyomás nagyságát ($p_{ébr}$), és minősítse a gépelemek kapcsolatát megfelelés szempontjából! (*megfelel / nem felel meg*)

Kiegészítő információ:

A reteszkötés ellenőrzése során a hornyos tengelyvég névleges méretével számoljon!

A számítást igénylő összetett feladatok megoldása:

A számítást igénylő összetett feladatok megoldása:

5. feladat

14 pont

Egyenes, hengeres, külső, kompenzált fogazású fogaskerékhajtás geometriai méreteinek meghatározása. A számítások eredményeit három tizedesjegy pontosságúra kerekítse!

Adatok:

- a fogaskerek fogszámai: $z_1 = 13$
 $z_2 = 39$
- a fogaskerek modulja: $m = 3,5 \text{ mm}$
- a fejhézag tényező értéke: $c^* = 0,2$

Feladatok:

- a) Határozza meg a fajlagos szerszámelállítási tényezőt! (x)
- b) Határozza meg a ténylegesen beállítandó szerszámelállítás előjelhelyes mértékét a hajtó és a hajtott fogaskerék gyártása során! ($X_1 ; X_2$)
- c) Határozza meg a hajtó fogaskerék fejkör- és lábkörátmérőjét! ($d_{a_1} ; d_{f_1}$)
- d) Határozza meg a hajtott fogaskerék fejkör- és lábkörátmérőjét! ($d_{a_2} ; d_{f_2}$)
- e) Határozza meg a közös működő fogmagasságot! (h_w)

A számítást igénylő összetett feladatok megoldása:

A számítást igénylő összetett feladatok megoldása:

		a feladat sorszama	pontszám			
			maximális	elért	maximális	elért
Teszt és kifejtő feladatok		1.	4		25	
		2.	3			
		3.	4			
		4.	2			
		5.	2			
		6.	1			
		7.	1			
		8.	4			
		9.	3			
		10.	1			
Szerkesztést igénylő feladatok		1.	25		25	
Számítást igénylő feladatok	Egyszerű:	1.	7		20	
		2.	7			
		3.	6			
	Összetett:	4.	16		30	
		5.	14			
Az írásbeli vizsgarész pontszáma:					100	

_____ dátum

_____ javító tanár

	pontszáma egész számra kerekítve	
	elért	programba beírt
Teszt és kifejtő feladatok:		
Szerkesztést igénylő feladatok:		
Számítást igénylő feladatok:		

_____ dátum

_____ dátum

_____ javító tanár

_____ jegyző